

imm
INSTITUTET MOT MUTOR

MUTBROTTSDOMAR I SVERIGE 2020

IMM:S RÄTTSFALLSSAMLING
SEKTOR FÖR SEKTOR

OM INSTITUTET MOT MUTOR

Institutet Mot Mutor (IMM) skapar tilltro i samhället genom att motverka korruption och underlätta för samhällets aktörer att göra rätt. IMM är en ideell näringslivsorganisation som har funnits sedan 1923.

Tyngdpunkten i verksamheten ligger på att informera företag, näringslivets organisationer, myndigheter och massmedier om vad korruption är, hur den tar sig uttryck och hur den kan motverkas.

En grundläggande del i IMM:s arbete är att arbeta med självreglering som ett verktyg för att bekämpa korruption i samhället. IMM förvaltar självregleringen Kod mot korruption i näringslivet (Näringslivskoden). Koden fyller ut och förtydligar straffbestämmelserna om mutbrott samt ger stöd i det förebyggande arbetet mot korruption.

IMM:s huvudmän är Stockholms Handelskammare, Svenskt Näringsliv och Sveriges Kommuner och Regioner (SKR). Partnerorganisationer till IMM är Svensk Handel, Läkemedelsindustriföreningen, Bankföreningen och Byggföretagen. IMM har därutöver ett antal stödjande medlemmar.

OM RÄTTSFALLSSAMLINGEN

IMM har sedan 2010 löpande samlat in och sammanfattat rättsfall om mutbrott och publicerat dessa på sin hemsida. Sedan 2017 framställer IMM även en årlig rättsfallssamling för att ge en enkel och sammanfattande bild över samtliga svenska mutbrottsdomar.

Rättsfallssamlingen är indelad efter sektorer för att visa hur korruption kan se ut inom specifika branscher och för att underlätta för aktörer i näringslivet att bedöma de korruptionsrisker som kan uppstå.

Rättsfallssamlingen innehåller samlad statistik över bland annat inom vilka sektorer mål förekommer, hur många mål som rör myndighetsutövning och offentlig upphandling, brottsrubricering och i vilken utsträckning företagsbot har dömts ut. Vid instansfördelning har samtliga domar medräknats, oavsett om det rör sig om samma mål. Till domar räknas också strafförelägganden. I övrig statistik har uppdelningen istället utgått från antal mål. Vad gäller den typiske mutbrottslingen, den vanligaste mutan samt mutans värde avser statistiken enbart fällande domar. I två mål saknas angivet värde på mutan och dessa mål är därför inte inkluderade i statistiken för mutans värde. I ett mål (Påskyndningsfallet) har orten där gärningen begåtts inte kunnat fastställas. Ett brott kan dock enligt brottsbalken 2 kap 4 § vara begånget på flera platser, där gärningsmannen befann sig eller den plats där effekten av gärningsmannens agerande visar sig. Då effektorten har kunnat fastställas i det aktuella fallet, har denna ort använts vid länsindelningen.

Angiven statistik är avrundad till närmaste heltal.

Vid angivande av friande dom har hänsyn enbart tagits till mutbrott, även om domen medfört ansvar för annan brottslighet. Detsamma gäller för angivande om dom vunnit laga kraft eller överklagats.

GÄLLANDE STRAFFBESTÄMMELSER

Bestämmelserna om mutbrott återfinns i brottsbalken 10 kap. 5a-e §§ och innebär i huvudsak följande:

1. En anställd eller en uppdragstagare får inte ta emot, godta ett löfte om eller begära en otillbörlig belöning för utövningen av anställningen eller uppdraget (tagande av muta).
2. Det är inte tillåtet att åt en anställd eller en uppdragstagare lämna, utlova eller erbjuda en otillbörlig belöning för utövningen av anställningen eller uppdraget (givande av muta).
3. Det är inte tillåtet att ta emot, godta ett löfte om eller begära en otillbörlig förmån för att påverka någon som utövar myndighet eller beslutar om offentlig upphandling eller att lämna, utlova eller erbjuda en otillbörlig förmån till någon för att denne ska påverka beslutsfattaren vid myndighetsutövning eller offentlig upphandling (handel med inflytande).
4. En näringsidkare måste vara försiktig med att lämna pengar eller andra tillgångar till sina ombud, agenter, samarbetspartners eller andra representanter så att medlen inte används till mutor (vårdslös finansiering av mutbrott).

Bestämmelserna i dess nuvarande lydelse trädde i kraft den 1 juli 2012. Vissa av domarna som ingår i rättsfallssamlingen avser mutbrott enligt dess tidigare lydelse. Detta har i så fall angetts i referatet.

PÅFÖLJDER

Straffet för tagande av muta respektive givande av muta är böter eller fängelse i högst två år. Om brottet bedöms som grovt är straffet fängelse i lägst sex månader och högst sex år.

Straffet för handel med inflytande och vårdslös finansiering av mutbrott är böter eller fängelse i högst två år.

Om det inte är uppenbart oskäligt kan också domstolen förklara utbyte av mutbrott förverkat.

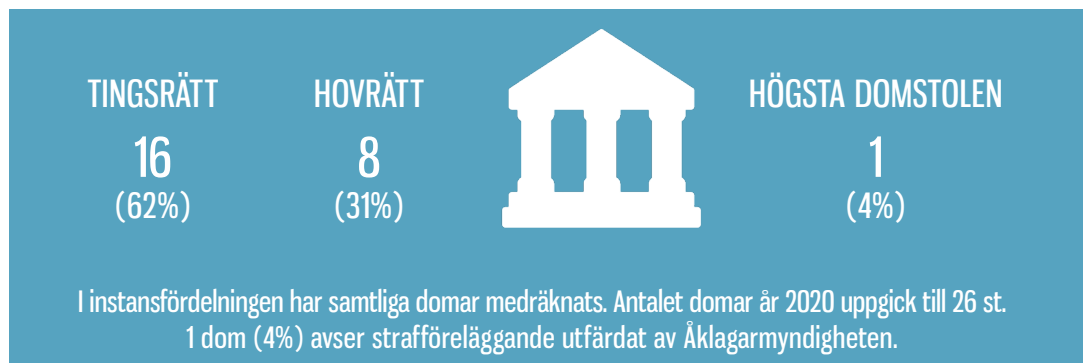
Den som har grovt åsidosatt sina skyldigheter i näringsverksamheten och därvid har gjort sig skyldig till brottslighet som inte är ringa, ska meddelas näringsförbud, om ett sådant förbud är påkallat från allmän synpunkt.

Har mutbrottet begåtts i utövningen av näringsverksamhet kan näringsidkaren åläggas företagsbot. För att domstolen ska döma ut företagsbot krävs det att näringsidkaren inte har gjort vad som skäligen kunnat krävas för att förebygga mutbrottet eller att brottet har begåtts av en person i ledande ställning eller av en person som har haft ett särskilt kontrollansvar i verksamheten. Detta gäller dock inte om brottsligheten varit riktad mot näringsidkaren.

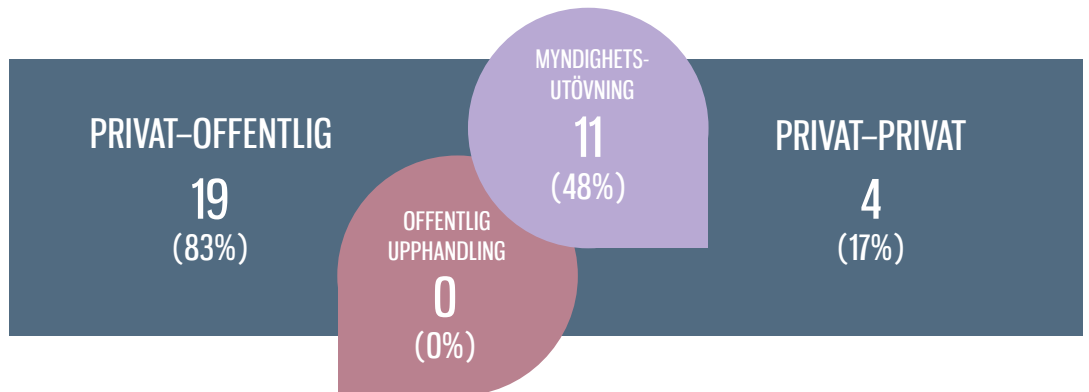
2020 STATISTIK

ANTAL MÅL
23 st

INSTANS

SITUATION umgänge mellan

SEKTORER

- 22% TRANSPORT OCH FORDON, 5 ST
- 22% VÅRD OCH OMSORG, 5 ST
- 9% BYGG OCH ANLÄGGNING, 2 ST
- 9% DATA, IT & TELEKOMMUNIKATION, 2 ST
- 9% FINANSIELL VERKSAMHET, 2 ST
- 9% ORDNINGSMAKT, 2 ST
- 4% AVLOPP, AVFALL, EL OCH VATTEN, 1 ST
- 4% HANDEL OCH TJÄNSTER, 1 ST
- 4% KULTUR OCH NÖJE, 1 ST
- 4% SPORT- OCH FRITIDSVERKSAMHET, 1 ST
- 4% TILLSTÅNDSGIVNING, 1 ST

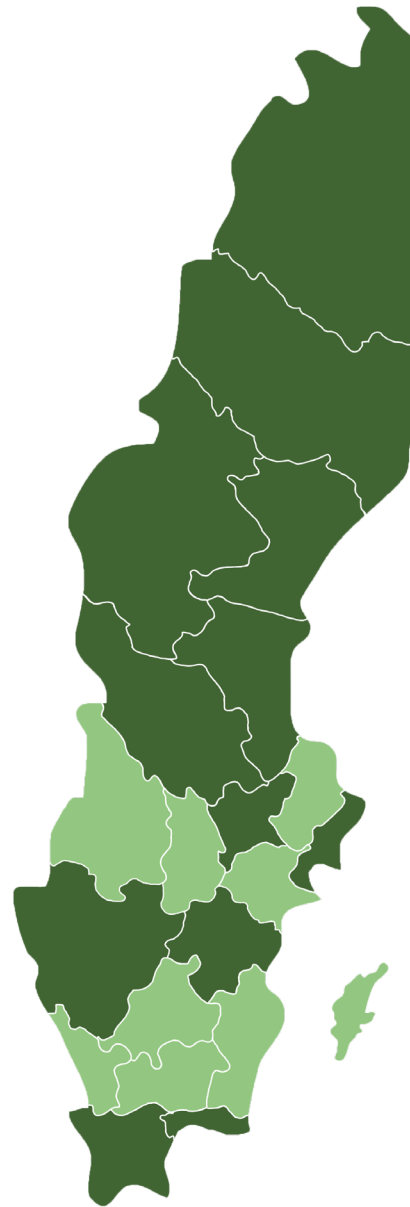
ANTAL ÅTALADE PERSONER (38 st)

DÖMDA
26 st
(68%)

FRIADE
12 st
(32%)

GEOGRAFISK FÖRDELNING

STOCKHOLMS LÄN

6 st 26%

VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

3 st 13%

BLEKINGE LÄN

2 st 9%

GÄVLEBORGS LÄN

2 st 9%

SKÅNE LÄN

2 st 9%

ÖSTERGÖTLANDS LÄN

2 st 9%

DALARNA LÄN

1 st 4%

JÄMTLANDS LÄN

1 st 4%

NORRBOTTENS LÄN

1 st 4%

VÄSTERBOTTENS LÄN

1 st 4%

VÄSTERNORRLANDS LÄN

1 st 4%

VÄSTMANLANDS LÄN

1 st 4%

PÅFÖLJD

DAGSBÖTER

13 st
(50%)

SKYDDSTILLSYN

1 st
(4%)

VILLKORLIG DOM

8 st
(31%)

FÄNGELSE

4 st
(15%)

MUTBELOPP

HÖGSTA BELOPP:

5 600 000 kr

LÄGSTA BELOPP:

2 000 kr

MEDIANBELOPP:

25 500 kr

SAMLAT VÄRDE: 16 604 323 kr

FÖRETAGSBOT

1 st
(4%)

BROTTSRUBRICERING

GIVANDE AV MUTA – 16 st – varav grovt 3 st	TAGANDE AV MUTA – 21 st – varav grovt 9 st	MEDHJÄLP – 1 st – varav grovt 0 st
HANDEL MED INFLYTANDE – 0 st –	VÅRDSLÖS FINANSIERING AV MUTBROTT – 0 st –	

DEN TYPISKE MUTBROTTSLINGEN 2020

MAN (69%)
48 ÅR

Givaren av mutan arbetar oftast inom

PRIVAT SEKTOR

Tagaren av mutan arbetar oftast inom

OFFENTLIG SEKTOR

DEN VANLIGASTE MUTAN

1. Pengar

2. Presentkort

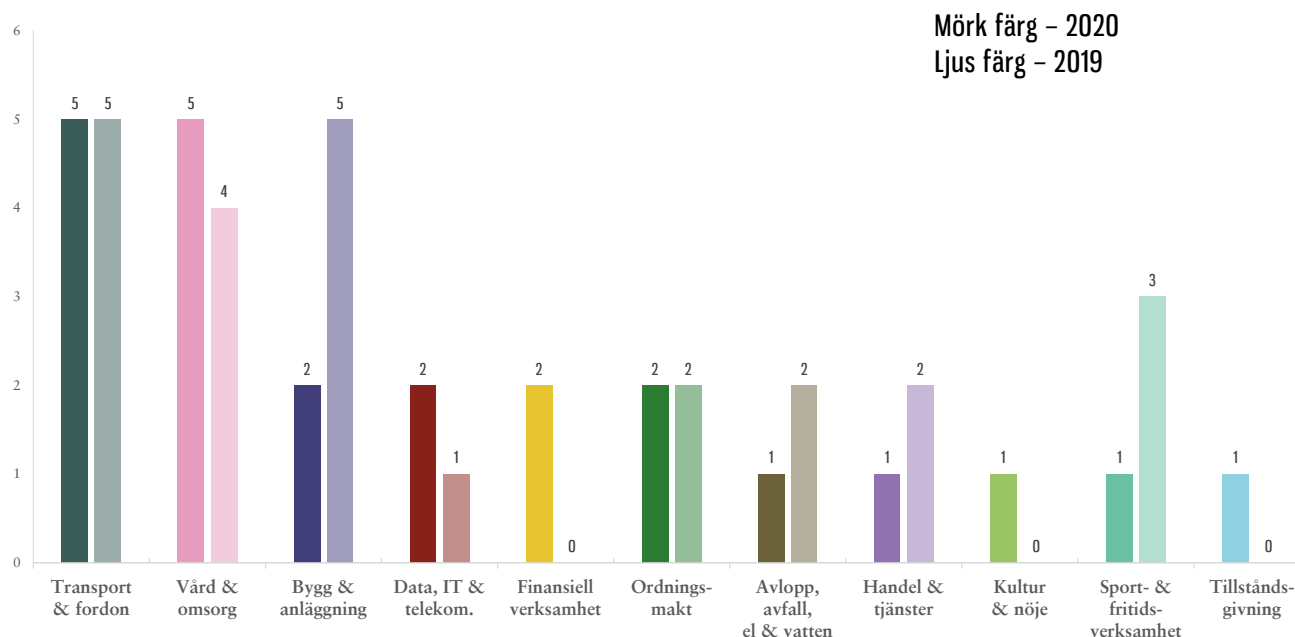
3. Fastighet

4. Nöjesresa/
Sakgåva

JÄMFÖRELSE 2019–2020

I år rörde flest mål transport och fordon, med lika många mål som föregående år, och vård och omsorg, som ökar med ett mål. Bygg och anläggning är den sektor där störst förändring skett med tre färre mål. Till skillnad från 2019 förekom även mål i sektorerna finansiell verksamhet, kultur och nöje samt tillståndsgivning.

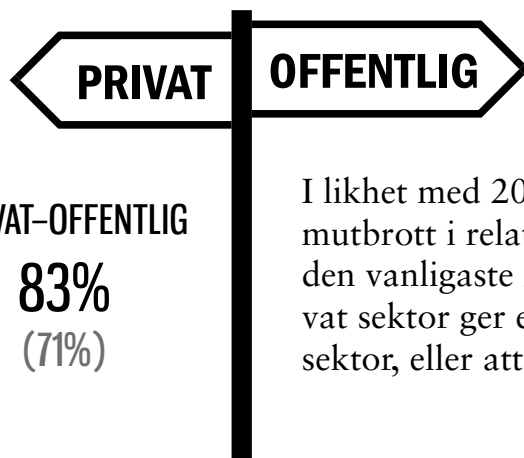
I sju av tio fall (71%) var mutan i form av **pengar**. Andra typer av mutor var presentkort, fastighet, resa och sakgåvor.

Nästan hälften (48%) av årets mål rörde **myndighetsutövning**, ofta i samband med körkortsprov eller inom kriminalvården.

Det samlade värdet på mutbelopp har ökat med **246 procent** sedan 2019 - från knappt 4,9 miljoner kr till mer än 16,6 miljoner kr i år.

PRIVAT-PRIVAT

17%
(29%)

PRIVAT-OFFENTLIG

83%
(71%)

I likhet med 2019 avsåg de flesta målen år 2020 mutbrott i relationen privat-offentlig. Det speglar den vanligaste relationen där en person från privat sektor ger en förmån till en person i offentlig sektor, eller att den senare begär en förmån.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

– Årets domar sektor för sektor

TRANSPORT OCH FORDON

BORTTAGNINGSFALLET	1
FÖRVÄXLINGSFALLET	2
MOTORCYKELFALLET	3
TAXIFALLET	4
TEORIPROVSFALLET	5

VÅRD OCH OMSORG

ANHÖRIGFALLET	6
KOMPISFALLET	8
LÅNGIVARFALLET	10
TESTAMENTESFALLET	12
VÅRDARFALLET	14

BYGG OCH ANLÄGGNING

BADTUNNEFALLET	16
POLENFALLET	18

DATA, IT OCH TELEKOMMUNIKATION

PRESENTKORTSFALLET	20
UTBILDNINGSFALLET	21

FINANSIELL VERKSAMHET

AKTIEKÖPSFALLET	22
FONDFALLET	24

ORDNINGSMAKT

MOBILTELEFONFALLET	28
RYMNINGSFALLET	29

AVLOPP, AVFALL, EL OCH VATTEN

KLOCKFALLET	30
-------------------	----

HANDEL OCH TJÄNSTER

LOPPISFALLET	32
--------------------	----

KULTUR OCH NÖJE

BRANSCHFESTFALLET	33
-------------------------	----

SPORT- OCH FRITIDSVERKSAMHET

JAKTLICENSFALLET	36
------------------------	----

TILLSTÅNDSGIVNING

PÅSKYNDNINGSFALLET	38
--------------------------	----

TRANSPORT OCH FORDON

ÅKLAGARMYNDIGHETEN

PRIVAT – OFFENTLIG

GIVANDE AV MUTA

MYNDIGHETSUTÖVNING

DAGSBÖTER

70 st

LAGA KRAFT

BORTTAGNINGSFALLET

Erbjudande om pengar till utredare vid myndighet

Åklagarmyndigheten, strafföreläggande 2020-01-31, i ärende AM-77847-19-1

En person erbjöd en myndighetsanställd 20 000 kr för att ta bort dennes ärende hos myndigheten. Den otillbörliga förmånen erbjöds i relation till den anställdes arbete som utredare vid myndigheten. Åklagarmyndigheten beslutade om strafföreläggande och bestämde påföljden till 70 dagsböter.

LAGA KRAFT

FÖRVÄXLINGSFALLET

Person erbjöd att betala pengar för godkänt förarprov

Linköpings tingsrätt, dom 2020-01-30 i mål nr B 4340-19

En person som misslyckades med uppkörningen för körkort erbjöd förarprovaren 10 000 kr för att bli godkänd. Förarprovaren avböjde och polisanmälde händelsen. Personen nekade till brott och invände att förarprovaren kunde ha förväxlat dennes identitet med någon annans. Tingsrätten konstaterade att invändningen framstod som långsökt. På grundval av förarprovarens uppgifter fann tingsrätten därför att det var styrkt att personen erbjudit förarprovaren en otillbörlig förmån om 10 000 kr. Personen dömdes därför för givande av muta.

I fråga om påföljd konstaterade tingsrätten att straffvärdet av brottet ligger på en tämligen hög bötesnivå. Påföljden bestämdes till 80 dagsböter.

LAGA KRAFT

MOTORCYKELFALLET

Erbjudande om pengar för att bli godkänd på körtekniksprov

Västmanlands tingsrätt, dom 2020-02-19 i mål nr B 234-20 + Svea Hovrätt, dom 2020-07-07 i mål nr B 3253-20

En person som vid två tillfällen misslyckats med körteknikprovet för att få motorcykelkörkort erbjöd förarprovaren 2 000 kr i kontanter för att bli godkänd.

Tingsrätten fann, mot personens nekande, genom muntliga uppgifter från förarprovaren och personens trafikskolelärare att det var bevisat att denne erbjudit förarprovaren pengar för att bli godkänd på provet. Tingsrätten fann därmed att personen hade gjort sig skyldig till givande av muta. Påföljden bestämdes till 30 dagsböter.

Hovrätten instämde i tingsrättens bedömning i skuldfrågan. Då erbjudandet avsett ett relativt lågt belopp vid ett enstaka tillfälle delade hovrätten tingsrättens bedömning att påföljden skulle stanna vid dagsböter. Hovrätten framhöll dock att *personens erbjudande om ersättning gjorts för att påverka ett beslutsfattande vid myndighetsutövning av viktigt slag. Dessutom betonade hovrätten att det var fråga om en brottslighet som är svårupptäckt och som generellt medför betydande skadeverkningar för allmänhetens förtroende för det allmännas myndighetsutövning.* Mot bakgrund av detta höjde hovrätten bötesantalet till 80 dagsböter.

LAGA KRAFT

TAXIFALLET

Pengar i utbyte mot godkänt praktiktest för taxibehörighet

Gävle tingsrätt, dom 2020-11-20 i mål nr B 2764-20

En person hade vid ett flertal tillfällen underkänts för praktiktest för taxibehörighet. Vid genomförandet av ytterligare ett praktiktest blev personen återigen underkänd och erbjöd då trafikinspektören pengar i utbyte mot ett godkänt praktiktest.

Tingsrätten konstaterade att erbjudandet utgjorde en otillbörlig förmån till trafikinspektören för utövningen av anställningen och dömde därför personen för givande av muta.

I fråga om påföljd konstaterade tingsrätten att *det inte utan vidare bör bli fråga om det lägsta antalet dagsböter i de fall där det är fråga om givande av muta till en statstjänsteman vars uppgift är att under myndighetsutövning upprätthålla bland annat trafiksäkerhetsfrågor*. I detta fall var det dock inte fråga om givande av muta mot en högre befattningshavare inom till exempel rättsväsendet eller högre centrala samhällsfunktioner såsom regeringen, Riksbanken eller chefsbefattningar inom centrala ämbetsverk. Tingsrätten bedömde att brottet verkade vara en impulsstyrd handling grundad på besvikelse och inte ett planerat brott med ytterligare brottsligt syfte. Vidare var det inte fråga om en konkretiserad summa pengar. Påföljden bestämdes därför till 60 dagsböter.

TRANSPORT OCH FORDON

TINGSRÄTT

PRIVAT – OFFENTLIG

GIVANDE AV MUTA

MYNDIGHETSUTÖVNING

DAGSBÖTER

80 st

LAGA KRAFT

TEORIPROVSFALLET

Erbjudande om pengar för hjälp under teoriprov

Borås tingsrätt, dom 2020-03-26 i mål nr B 2927-19

En person som vid upprepade tillfällen misslyckats med teoriprov för körkort frågade i samband med genomförande av ytterligare ett teoriprov om teori-provsförrättaren kunde hjälpa till i utbyte mot 10 000 kr.

Tingsrätten konstaterade att erbjudandet utgjorde en otillbörlig förmån till teori-provsförrättaren för utövningen av anställningen och dömde därför personen för givande av muta. Påföljden bestämdes till 80 dagsböter.

VÅRD OCH OMSORG

TINGSRÄTT

PRIVAT – OFFENTLIG

GROVT TAGANDE AV MUTA

ANHÖRIGFALLET

Personlig assistent tog emot miljonbelopp och fastigheter från förälder till brukare

Blekinge tingsrätt, dom 2020-01-09 i mål nr B 2346-19

En personlig assistent kom med tidens gång att lära känna föräldern till en brukare. Föräldern var också personlig assistent tillika god man för brukaren, och den som i praktiken bestämde över brukarens vårdplan. Föräldern, som så småningom kom att betrakta assistenten som en nära anhörig, beslutade före sin bortgång att ge bort fastigheter inklusive bohag och lösöre till assistenten. Det samlade värdet för detta uppgick till fem miljoner kr. Dessutom förde föräldern genom banköverföringar över 5,6 miljoner kr till assistenten. Enligt önskemål från föräldern förde assistenten utöver detta vidare 10 000 kr vardera till tre andra personliga assistenter som arbetade för brukaren som tack-samhetsgåvor från föräldern.

Assistenten nekade till brott och menade att fastighetsgåvorna och banköverföringarna grundade sig i ett vänskapsförhållande till föräldern. Assistenten kände i och för sig till förbudet att ta emot gåvor från brukare, men inte att det även gällde gåvor från anhöriga.

Tingsrätten konstaterade inledningsvis att ett tjänstesamband i allmänhet får anses föreligga så snart mottagaren har någon möjlighet till påverkan eller inflytande i något avseende som berör givaren. Tingsrätten konstaterade vidare att ansvar för mutbrott är uteslutet om en förmån uteslutande eller i allt väsentligt har sin grund i annat samband än tjänstesamband, till exempel vänskap. Domstolen framhöll dock att *det inom vårdområdet finns ett långtgående integritetsskydd som medför att det måste krävas alldeles speciella förhållanden för att en förmån till en arbetstagare inte ska ses som otillbörlig. Uppfattningen hos äldre, sjuka och allmänheten att gåvor och belöningar kan påverka vårdpersonalens tjänsteutförande måste motverkas.*

Även om tingsrätten godtog att det fanns ett vänskapsband mellan assistenten och föräldern framhöll domstolen bland annat att vänskapsförhållandet uppstått genom tjänsten och att de inte firade högtider tillsammans eller i övrigt

(FORTS. ANHÖRIGFALLET)

umgicks utanför hemmet. Tingsrätten framhöll också att mottagandet av fastigheterna och pengarna objektivt sett skapade lojalitetskonflikter för assistenten i förhållande dels till brukaren, som bodde i en av fastigheterna, dels till assistentens arbetsgivare. Tingsrätten ansåg därmed att det fanns ett tjänstesamband.

I fråga om förmånernas otillbörlighet konstaterade tingsrätten att det för straffansvar krävs uppsåt till de faktiska och rättsliga omständigheter som medför att förmånen bedöms som otillbörlig. Däremot måste inte mottagaren känna till att förmånen är otillbörlig för straffansvar. Tingsrätten framhöll att assistenten arbetat länge inom vården och måste ha förstått att de mottagna förmånerna var otillbörliga och att assistenten därmed gjort sig skyldig till mutbrott. Med hänsyn till värdet på mottagna förmåner bedömdes mutbrottet som grovt.

Tingsrätten bedömde också att de tre assistenter som tog emot pengagåvor om 10 000 kr vardera gjort sig skyldiga till mutbrott och framhöll att en penninggåva av det värdet i vårdverksamhet med offentliga inslag är otillbörlig.

Vid påföljdsbedömningen för assistenten betonade tingsrätten att gåvorna inte bara riskerade lojaliteten till assistentens arbetsgivare utan även integritetsskyddet i den offentligt finansierade vårdverksamheten. Samtidigt var gåvorna grundade delvis i vänskap och det fanns inget stöd för att gåvorna getts till assistenten för att denne skulle agera pliktstridigt. Straffvärdet bedömdes motsvara fängelse i ett år och fyra månader. Eftersom assistenten sannolikt skulle förlora sitt arbete och få svårt att hitta en ny anställning ansåg tingsrätten att påföljden kunde stanna vid villkorlig dom förenat med 180 dagsböter.

De övriga tre assistenterna dömdes alla till dagsböter, en till 60 dagsböter och två till 40 dagsböter. Skälet till att de senare fick färre dagsböter var att de var oerfarna i yrket och inte hade fått tillräcklig introduktion i regelverken.

ÖVERKLAGAD

KOMPISFALLET

Brukare gjorde flera pengaöverföringar till personlig assistent

Solna tingsrätt, dom 2020-03-25 i mål nr B 10599-18

En personlig assistent arbetade under mer än 15 års tid för en brukare. Även innan assistenten påbörjade sin anställning kände assistenten och brukaren varandra. De höll även kontakten och fortsatte att träffas efter att assistenten avslutat sin anställning.

Under anställningstiden förde brukaren vid två tillfällen över pengar till assistenten till ett belopp om totalt 430 000 kr. Sedan assistenten avslutat sin anställning upprättade brukaren också ett testamente enligt vilket assistenten skulle vara universell testamentstagare. Testamentet godtogs av assistenten.

Assistenten åtalades för grovt tagande av muta för mottagandet av pengarna och kvarlåtenskap genom det testamente som godtagits.

Tingsrätten konstaterade inledningsvis att det var klarlagt att assistenten haft en anställning och därmed omfattades av den mutbara personkretsen samt att assistenten tagit emot förmåner. Frågan var dock om förmånerna skulle anses grundade i ett vänskapsförhållande och inte ett tjänsteförhållande.

I fråga om pengaöverföringarna framhöll tingsrätten att assistenten tagit emot dessa under anställningstiden samt att assistenten aktivt hjälpt till vid genomförandet av överföringarna. Brukaren hade dessutom varit i en beroendeställning gentemot assistenten till följd av dennes anställning. *Tingsrätten fann därför, oaktat att assistenten och brukaren känt varandra innan anställningens början, att det fanns ett tjänstesamband och att mottagandet av pengarna var brottsligt.* Med hänsyn till beloppets storlek bedömdes brottet som grovt.

(FORTS. KOMPISFALLET)

Gällande testamentet kom tingsrätten till motsatt slutsats och framhöll att detta upprättats en tid efter det att assistenten avslutat sin anställning och att de båda hade varit vänner innan anställningen samt att de båda fortsatt upprätthålla kontakten även efter anställningens slut. Tingsrätten konstaterade vidare att brukaren vid tillfället för upprättandet av testamentet inte var i samma beroendeställning som tidigare samt att vittnen bekräftat att brukaren gett uttryck för att testamentet återspeglade dennes vilja. Testamentet ansågs mot den bakgrunden vara grundat på vänskapsförhållandet som uppskattning för assistenten som person och alltså inte som utövare av tjänst. Tingsrätten ogillade därför åtalet i den del som avsåg testamentet.

Påföljden för den personliga assistenten bestämdes till villkorlig dom förenat med 140 dagsböter. Assistenten dömdes också att betala 430 000 kr till staten som förverkat utbyte av brott.

LÅNGIVARFALLET

Brukare lånade ut stora summor pengar till personlig assistent

Hovrätten för nedre Norrland, dom 2020-02-10 i mål nr B 75-19

Överklagad dom: Sundsvalls tingsrätt, dom 2018-12-18 i mål nr B 550-16

En personlig assistent arbetade under ett antal år för en brukare. Brukaren kände den personliga assistentens pappa och med tidens gång kom brukaren även att lära känna assistentens partner. När assistenten började arbeta åt brukaren övertog denne ansvaret för brukarens ekonomi från brukarens mamma.

Under åren som assistenten arbetade för brukaren tillskansade sig assistenten och dennes partner tillgångar till ett värde om drygt 1,3 miljoner kr genom banköverföringar från brukaren och lån i dennes namn. Dessa överföringar och lån grundade sig i att assistenten frågat om brukaren kunde hjälpa paret ekonomiskt, varpå brukaren kände sig förpliktad att göra detta på grund av relationen till assistentens pappa. Tillgångarna användes av både assistenten och dennes partner till att bland annat köpa ett spabad, skotrar och en bil. Brukaren började så småningom tvivla på att paret hade för avsikt att betala tillbaka pengarna.

Tingsrätten dömde assistenten för bland annat grovt tagande av muta. Påföljden bestämdes till fängelse i ett år och sex månader. Assistentens partner dömdes för medhjälp till grovt tagande av muta samt för andra brott till fängelse i ett år och sex månader. Assistenten dömdes också att solidariskt med partnern betala skadestånd till brukaren om drygt 1,1 miljoner kr.

Både den personliga assistenten och åklagaren överklagade domen. Hovrätten anslöt sig till tingsrättens bedömning avseende de transaktioner åtalet avsåg och ansåg liksom tingsrätten att det var bevisat att pengarna använts av assistenten och dennes partner.

(FORTS. LÅNGIVARFALLET)

I likhet med tingsrätten konstaterade även hovrätten att det fanns ett samband mellan assistentens mottagande av förmånen och dennes tjänsteutövning. Här framhöll hovrätten att *sambandet mellan mottagandet av förmånen och mottagarens tjänsteutövning endast behöver bestå i att givaren och mottagaren har, har haft eller kan antas få kontakt med varandra i tjänsten*. I utredningen framgick att assistenten endast haft kontakt med brukaren i arbetet, vilket gav ett tjänstesamband.

Trots detta menade hovrätten att ansvar ändå kan vara uteslutet om det funnits något ytterligare samband de båda emellan som inte är kopplat till någon tjänst. Exempelvis att det förelegat ett vänskapsförhållande och att förmånen uteslutande eller i allt väsentligt haft sin grund i detta.

Brukaren berättade i förhör att denne sedan många år varit god vän med den personliga assistentens pappa, som under tragiska omständigheter gick bort under tiden transaktionerna utfördes. Brukaren berättade också att anledningen till lånen var att hjälpa paret på grund av kontakten med assistentens pappa. I utredningen hade inget framkommit som motsade brukarens uppgifter. Vid dessa förhållanden ansåg hovrätten – i motsats till tingsrätten – att förmånen i allt väsentligt var given av skäl som saknade samband med uppdraget. Assistenten hade därmed inte gjort sig skyldig till tagande av muta.

Hovrätten ändrade därför tingsrättens dom på så vis att assistenten istället för bland annat grovt mutbrott dömdes för annan brottslighet (grovt bedrägeri).

TESTAMENTESFALLET

Fastighet och pengar testamenterades till hemtjänstanställd

Hovrätten för nedre Norrland, dom 2020-02-13 i mål nr B 951-19

Överklagad dom: Östersunds tingsrätt, dom 2019-05-31 i mål nr B 3029-18

Ett sambopar upprättade ett testamente som innebar att en hemtjänstanställd som regelbundet arbetade hos dessa skulle ärva paret när de gått bort. Av testamentet framgick att paret var medvetna om att det fanns regelverk som kunde utgöra hinder för att den anställde skulle få ta emot arvet, men att testamentet återspeglade deras önskan.

Efter att paret avlidit underrättades den hemtjänstanställde om testamentet, varpå denne diskuterade frågan med sin arbetsgivare och en kommunjurist. Efter diskussionerna beslutade den hemtjänstanställde att ta emot arvet, som bestod av 209 211 kr i kontanter och en fastighet med ett taxeringsvärde på 247 000 kr.

Den hemtjänstanställde dömdes i tingsrätten för grovt tagande av muta. I överklagandet till hovrätten framhöll den anställde att anledningen till att egendomen testamenterats inte hade sin grund i dennes anställning utan att det istället fanns en samhörighet till ena personen i paret.

Hovrätten konstaterade, liksom tingsrätten, att *det krävs alldeles speciella förhållanden för att egendom från brukare i vården till vårdanställda inte ska anses utgöra en belöning för tjänsteutövningen*. I detta fall bedömdes det inte finnas någon annan relation mellan den anställde och brukarna än den i tjänsten. Vidare konstaterades att det inte heller hade framkommit att brukarna hade något annat särskilt skäl för att testamentera egendomen till den anställde än uppskattning för tjänsteutövningen.

(FORTS. TESTAMENTESFALLET)

Hovrätten fastslog att arvet objektivt sett utgjorde en otillbörlig förmån.

I fråga om begreppet ”otillbörlig förmån” konstaterade hovrätten att frågan är oproblematis. Det krävs inte att förmånstagaren förstår innebörden av detta.

Hovrätten anslöt sig därmed till tingsrättens bedömning att förmånen var otillbörlig samt att den hemtjänstanställda gjort sig skyldig till tagande av muta. Brottet var att anse som grovt, vilket tingsrätten också tidigare fastslagit.

Tingsrättens uppfattning om att påföljden skulle bestämmas till villkorlig dom och dagsböter delades av hovrätten. Däremot ansåg hovrätten att den hemtjänstanställdes förlust av sitt arbete skulle beaktas i större utsträckning än vad tingsrätten gjort. Med hänsyn till detta bestämdes påföljden till villkorlig dom och 60 dagsböter, istället för villkorlig dom och 100 dagsböter.

VÅRDARFALLET

Flera banköverföringar från brukare till personlig assistent

Solna tingsrätt, dom 2020-02-03 i mål nr B 8211-19

En personlig assistent inom hemtjänsten som arbetat för en brukare i mer än tio års tid tog i slutet av arbetsperioden emot flera pengautbetalningar om totalt 250 000 kr från brukaren. Assistenten använde pengarna bland annat till semesterresor för familjen och cyklar till sina barn.

Den personliga assistenten nekade till brott med hänvisning till att överföringarna hade sin grund i vänskap och inte i tjänsten.

Tingsrätten konstaterade att en grundförutsättning för ansvar för mutbrott är att det finns ett samband mellan mottagandet av gåvan och mottagarens anställning. Om gåvan, uteslutande eller i allt väsentligt, haft sin grund i ett personligt förhållande är handlingen inte straffbar. För en arbetstagare inom vården krävs dock alldeles speciella förhållanden för att det inte ska anses utgöra en belöning för tjänsteutövningen. Tingsrätten betonade *det särskilda skyddsintresse som finns för tjänster inom vårdsektorn vilket medför att inget större utrymme kan medges för situationer där ett vänskapsförhållande uppstått och en vårdtagare genom gåva vill uttrycka uppskattning till en vårdgivare*. Tingsrätten framhöll att ett sådant utrymme endast kan ges om den väsentliga anledningen till gåvan är en personlig relation utan samband med vårdgivarens tjänst.

Även om tingsrätten inte ifrågasatte att det fanns en god kontakt mellan assistenten och brukaren så kände de inte varandra innan assistenten påbörjade sin anställning. De umgicks inte heller i någon egentlig bemärkelse utanför assistentens tjänsteuppdrag. Tingsrätten ansåg därför inte att det var utrett att det fanns en sådan djup vänskapsrelation som krävs för att förmånerna ska anses ha givits utanför tjänsten.

(FORTS. VÅRDARFALLET)

Tingsrätten fastslog att en förmån som ges i tjänsteutövningen till ett värde av 250 000 kr är uppenbart otillbörlig. I fråga om brottet skulle anses som grovt menade tingsrätten att enbart omständigheten att assistenten tagit emot pengarna i sig inte var ett sådant utnyttjande av en person i beroendeställning som medförde att brottet skulle bedömas som grovt. Däremot var värdet så pass högt att brottet bedömdes som grovt.

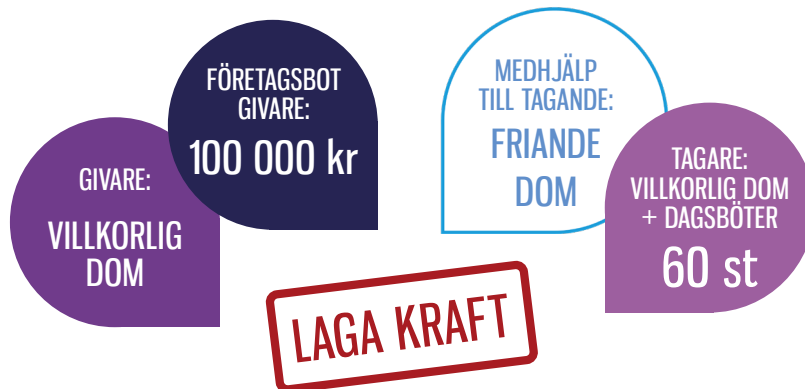
Tingsrätten bestämde påföljden till villkorlig dom och 120 dagsböter. Den personliga assistenten dömdes också till att betala 250 000 kr till staten som förverkat utbyte av brott.

BYGG OCH ANLÄGGNING

TINGSRÄTT + HOVRÄTT

PRIVAT – PRIVAT

GIVANDE OCH TAGANDE AV MUTA

BADTUNNEFALLET

Anbudsgivare gav badtunna till upphandlande chef

Malmö tingsrätt, dom 2020-03-31 i mål nr B 9562-18 + Hovrätten för Skåne och Blekinge, dom 2020-10-19 i mål nr B 1416-20

En förvaltningschef på ett fastighetsbolag ansvarade inom ramen för sin anställning för upphandling av bygg- och entreprenadtjänster för ett köpcenter. Ägaren till ett entreprenadföretag som lämnade anbud till fastighetsbolaget avseende köpcentret beställde via entreprenadföretaget en badtunna. Badtunnan levererades sedan till en fritidsfastighet som förvaltningschefen var delägare till. Förvaltningschefens barn hjälpte förvaltningschefen med installation av badtunnan.

Förvaltningschefen åtalades för tagande av muta, ägaren till entreprenadföretaget för givande av muta och förvaltningschefens barn för medhjälp till tagande av muta.

Tingsrätten konstaterade att badtunnan från entreprenadföretaget till förvaltningschefen utgjorde en förmån. Förmånen ansågs vidare mottagen för utövningen av förvaltningschefens tjänst. Med hänsyn till värdet av förmånen, drygt 60 000 kr, bedömdes förmånen som otillbörlig. Såväl förvaltningschefen som entreprenadföretagets ägare dömdes därför för mutbrott. Förvaltningschefens barn frikändes från åtalet mot denne.

Tingsrätten bedömde att straffvärdet för förvaltningschefen, som dömdes för tagande av muta, uppgick till tre månaders fängelse. Domstolen konstaterade att det saknades anledning att befara att förvaltningschefen framöver skulle göra sig skyldig till fortsatt brottslighet. Påföljden bestämdes därför till villkorlig dom och 60 dagsböter. Förvaltningschefen dömdes också att betala värdet av badtunnan som förverkat utbyte av brott.

I fråga om påföljd för entreprenadföretaget och dess ägare konstaterade tingsrätten att såväl företagsbot för företaget som straffrättsligt ansvar för ägaren kom i fråga. Ägaren till entreprenadföretaget dömdes för givande av muta och annat brott till villkorlig dom. Skälet att inte förena den med böter var att ägarens företag samtidigt ålades att betala företagsbot om 70 000 kr.

(FORTS. BADTUNNEFALLET)

Åklagaren, entreprenadföretaget och dess ägare överklagade domen till hovrätten som fastställde tingsrättens dom med den ändringen att företagsboten höjdes till 100 000 kr i enlighet med åklagarens yrkande.

Hovrätten konstaterade här att det visserligen varit fråga om brottlighet av begränsad omfattning sett till det relativt låga ekonomiska värdet och till att det inträffade framstod som en engångshändelse. Hovrätten framhöll dock att *agerandet inneburit en betydande fara för att den fria konkurrensen på marknaden skulle kunna komma att sättas ur spel*. I motsats till tingsrätten konstaterade hovrätten att den omständighet att bolaget inte tidigare hade ålagts företagsbot inte kunde medföra en mildare påföljd.

BYGG OCH ANLÄGGNING

TINGSRÄTT

PRIVAT – OFFENTLIG

GIVANDE OCH TAGANDE AV MUTA

GIVARE:
DAGSBÖTER

30 st

TAGARE:
DAGSBÖTER

30 st

ÖVERKLAGAD

POLENFALLET

Leverantör bjöd kommunal bolagschef med fru på resa till Polen

Borås tingsrätt, dom 2020-10-29 i mål nr B 443-19

En driftchef vid ett kommunalägt bostadsbolag lät sig och sin fru bjudas av en leverantör på en fyra dagars resa till Polen med tre hotellövernattningar. Leverantören, som levererade fönster till bostadsbolaget från en fabrik i Polen, betalade för driftchefens och dennes frus flygbiljetter, hotellkostnader, hyrbil och mat. Värdet på resan med omkostnader uppgick till minst 10 000 kr.

Åklagaren åtalade driftchefen för tagande av muta och leverantören för givande av muta.

De tilltalade – som nekade till brott – förklarade att resan hade genomförts för att besöka fabriken eftersom kvalitén på fönstren hade försämrats.

I domskälen framhöll tingsrätten att för att resor ska godtas, måste de hållas inom tämligen snäva gränser. Med det avses till exempel *att* syftet med resan är seriöst, *att* resan framstår som ett naturligt och nyttigt led i utövningen av deras befattningar, *att* resan inte tar längre tid än nödvändigt samt *att* resan inte i onödan får bereda tillfällen till fritid eller förströelser.

Tingsrätten konstaterade att annat inte framkommit än att huvudsyftet med resan till Polen varit att besöka fönsterfabriken. Av mejlkorrespondens framgick dock att driftchefen och leverantören inför resan även planerat att genomföra en guidad tur till en turistattraktion och ett besök på en julmarknad i Gdansk. Tingsrätten konstaterade vidare att även om de hotell som sällskapet bott på – vid en jämförelse med prisbilden i Sverige – inte var dyra och att fruns deltagande på resan endast medfört smärre extrakostnader utgjorde dessa omständigheter att syftet med resan innefattat mer än att bara besöka fabriken. Vid en samlad bedömning fann tingsrätten att förmånen som driftchefen mottagit var otillbörlig.

(FORTS. POLENFALLET)

Eftersom ett avtal redan hade ingåtts mellan bostadsbolaget och leverantören ansåg tingsrätten inte att det var bevisat att det funnits en konkret risk för påverkan. *Å andra sidan låg det i farans riktning att den försämrade kvalitén på fönstren skulle innebära att avtalsrelationen mellan bostadsbolaget och leverantören skulle kunna påverkas. En fråga som driftchefen bedömdes ha ett visst inflytande över.* Domstolen konstaterade därför att det fanns ett samband mellan resan och driftchefens anställning.

I fråga om uppsåt konstaterade tingsrätten att *driftchefen efter att ha fått ta del av arbetsgivarens mutbrottspolicy vid en genomgång för ledningsgrupp samt vid personalmöte måste ha insett att det funnits en risk för att resan skulle kunna bedömas som ett mottagande av muta.*

Leverantören respektive driftchefen dömdes därför för givande respektive tagande av muta till 30 dagsböter vardera. Driftchefen dömdes också att betala 10 000 kr till staten som förverkat utbyte av brott.

LAGA KRAFT

PRESENTKORTSFALLET

Regionanställd tog emot presentkort i samband med extern utbildning

Mora tingsrätt, dom 2020-10-22 i mål nr B 1104–20

I samband med anmälan till en IT-utbildning erbjöds en regionanställd ett presentkort till ett värde om 3 000 kr på ett teknikföretag som denne tog emot. Regionen fakturerades för utbildningen och presentkortet. Av fakturan till arbetsgivaren framgick bara att det rörde sig om kostnad för utbildningen.

Den regionanställda medgav att denne tagit emot presentkortet men nekade till brott eftersom denne inte varit medveten om att handlingen var brottslig.

Tingsrätten konstaterade att presentkortet objektivt sett utgjorde en otillbörlig förmån därför att det rörde sig om ett inte obetydligt värde och att det gavs till en person inom offentlig sektor.

Vad gällde tjänste- eller uppdragssamband konstaterade tingsrätten att förmånen var kopplad till anställningen eftersom den regionanställda genomgått utbildningen inom ramen för sin anställning och då arbetsgivaren betalat för utbildningen. Den regionanställda dömdes därmed för tagande av muta.

Med hänsyn till förmånens värde ansåg tingsrätten att påföljden kunde stanna vid 40 dagsböter.

LAGA KRAFT

UTBILDNINGSFALLET

Regionanställda tog emot presentkort i samband med extern utbildning

Blekinge tingsrätt, dom 2020-12-08 i mål nr B 2331–20

Två regionanställda erbjöds att välja en förmån i form av ett tillbehör i samband med anmälan till en IT-utbildning via ett teknikföretag. Exempel på sådana tillbehör var presentkort och reducerad kursavgift. Den ena tog emot ett presentkort till ett värde om 3 000 kr och den andre tog emot två presentkort i samband med två olika utbildningstillfällen till ett värde om totalt 5 000 kr. Regionen fakturerades sedan för utbildningarna och presentkorterna.

Tingsrätten inledde med att klargöra att *kriminaliseringen, i de fall det rör sig om förmåner som lämnas till offentligt anställda, avser att skydda den offentliga förvaltningens integritet*. Tingsrätten konstaterade att presentkorterna objektivt sett utgjorde en otillbörlig förmån därför att det rörde sig om ett inte obetydligt värde och att de gavs till personer inom offentlig sektor. Vidare framgick att *presentkort inte har något socialt eller verksamhetsmässigt berättigande samt att det funnits en konkret risk för påverkan och förändring av beteende såsom att välja kurs arrangerat av teknikföretaget*. Förmånen bedömdes därför som otillbörlig.

Tingsrätten konstaterade vidare att förmånerna var kopplade till de regionanställdas anställningar eftersom de gått utbildningarna inom ramen för sin anställning och då arbetsgivaren betalat för utbildningarna.

Tingsrätten menade även att de regionanställda handlat med avsikt. Detta då de varken hade valt reducerad kursavgift för arbetsgivaren eller diskuterat erbjudandet med någon chef eller kollega. Därmed bedömde tingsrätten att de måste haft insikt i att förmånen saknade verksamhetsnytta för arbetsgivaren. Invändningen om att arbetsgivaren saknade en policy eller att de återbetalat beloppen till arbetsgivaren menade tingsrätten saknade betydelse för bedömningen.

De båda regionanställda dömdes därmed för tagande av muta. Påföljden bestämdes till 50 respektive 80 dagsböter.

FINANSIELL VERKSAMHET

TINGSRÄTT

PRIVAT – PRIVAT

GROVT GIVANDE AV MUTA

GROVT TAGANDE AV MUTA

FRIANDE
DOM

ÖVERKLAGAD

AKTIEKÖPSFALLET

Fondbolag köpte värdepapper för pensionsmedel

Stockholms tingsrätt, dom 2020-01-31 i mål nr B 12440-17

Ett fondbolag erbjöd finansiella tjänster till privatpersoner inom bland annat pension. Enskilda pensionssparare kunde via premiepensionssystemet välja att placera pensionsmedel i fondbolagets fonder. Fondbolaget ägdes huvudsakligen av ett ägarföretag som i sin tur ägdes till hälften vardera av fondbolagets vd respektive vice vd.

Fondbolaget använde sig av ett värdepappersföretag för att köpa värdepapper för pensionsmedel. För dessa värdepapper betalade fondbolaget 60 miljoner dollar. Inköpspriset för värdepappren var dock lägre och värdepappersföretaget behöll mellanskillnaden mellan inköpspriset och försäljningspriset till fondbolaget som arvode. Mellanskillnaden uppgick till drygt 23,6 miljoner dollar. Därefter genomförde värdepappersföretaget en extra aktieutdelning som huvudsakligen överläts till företagets majoritetsägare.

Majoritetsägaren av värdepappersföretaget köpte sedan åtta procent av aktierna i ägarföretaget till fondbolaget från vd:n och vice vd:n i fondbolaget. Aktierna såldes för totalt 101 530 000 kr.

Med tidens gång höjdes kritiska röster mot fondbolagets tillförlitlighet och granskningar av bolagets verksamhet och affärer publicerades. Många pensionssparare valde då att plocka ut sina pengar från bolagets fonder och myndigheter tog bort bolaget från pensionssystemet samt polisanmälde fondbolaget.

Åklagaren menade att mutbrott hade begåtts i samband med värdepappersaffären och köpet av aktier i ägarföretaget. Enligt åklagaren var arvodet till värdepappersföretaget alldeles för högt och satt för att värdepappersföretaget och fondbolagets vd och vice vd skulle berika sig själva. Åklagaren menade att betalningen av aktierna i fondbolagets ägarföretag om drygt 101 miljoner kr till vd:n och vice vd:n var att anse som en muta. Vd:n och vice vd:n åtalades för grovt tagande av muta. Vd:n för värdepappersföretaget, som enligt

(FORTS. AKTIEKÖPSFALLET)

åklagaren fick aktieköpet genomfört och betalningen verkställd, åtalades för grovt givande av muta (grov bestickning). Fondbolagets vd och vice vd åtalades också för grov trolöshet mot huvudman. Även ytterligare personer åtalades för olika brott.

Samtliga mutbrottsåtalade nekade till brott och hävdade att det hela tiden rört sig om normala affärstransaktioner. Eftersom de aktuella transaktionerna ägde rum våren 2012 prövades målet utifrån dåvarande mutbrottslagstiftning.

Tingsrätten konstaterade inledningsvis att *mutbrott kan föreligga även om åtal för trolöshet mot huvudman har ogillats eftersom mutbrott – till skillnad från trolöshetsbrott – inte kräver att någon skada har uppstått.*

Tingsrätten framhöll att en förutsättning för mutbrott är att mottagaren har fått en förmån som typiskt sett utgörs av en materiell förmån av ekonomisk natur. Med hänvisning till förarbeten noterade tingsrätten att *straffbara förmåner är alla förmåner som normalt sett kan utgöra ett verksamt bestickningsmedel.*

Tingsrätten anförde att förmånen enligt åklagaren bestod i hela det pris som betalats för aktierna i ägarföretaget. Tingsrätten menade dock att detta inte kunde vara fallet eftersom aktieöverlåtelsen inneburit att givaren fått aktier och att värdet av dessa måste räknas av betalningen. Därför kunde det endast bli fråga om en förmån om aktierna hade sålts till ett överpris.

Efter en prövning av bevisning rörande aktiernas värde fann tingsrätten att det inte var styrkt att aktierna sålts till ett överpris. Det fanns därmed ingen förmån varför åtalen för mutbrott ogillades.

Även på övriga åtalpunkter friades samtliga åtalade.

FINANSIELL VERKSAMHET

TINGSRÄTT + HOVRÄTT

PRIVAT – PRIVAT

GROVT GIVANDE AV MUTA

GROVT TAGANDE AV MUTA

FONDFALLET

Ersättning till fondförvaltare för inköp av värdepapper till överpris

Stockholms tingsrätt, dom 2020-04-17 i mål nr B 9735-17 + Svea hovrätt, dom 2020-10-22 i mål nr B 5474-20

Ett fondbolag hade fonder inom ramen för premiepensionssystemet och förvaltade därmed pensionssparares pengar. Ägaren till fondbolaget beslutade att inom en av dessa fonder introducera en ovanlig amerikansk form av värdepapper till den svenska marknaden. Värdepappret såldes inte på reguljära marknader och hade den lägsta och mest riskfyllda kreditklassningen.

Fondbolagets ägare köpte via ett annat helägt bolag in värdepappren. Dessa såldes sedan med hjälp av en mellanhand till fondbolaget. På fondbolagets sida ansvarade en fondförvaltare – tillika extern vd – för inköpen av värdepappren även om själva köpen gjordes av andra anställda i fondbolaget efter fondförvaltarens godkännande.

Försäljningspriset till fondbolaget för värdepappren var ett överpris. De hade av fondbolagets ägare köpts för drygt 23 miljoner dollar och såldes vidare till fondbolaget för ungefär 54 miljoner dollar. Transaktionerna med värdepappren från fondbolagets ägare till fondbolaget med provisionsupplägg till mellanhanden och fondförvaltaren pågick under cirka ett års tid.

Mellanhanden liksom fondförvaltaren fick provision för förmedlingen respektive köpen av värdepappren. Fondförvaltaren tog emot sin provision via ett nystartat bolag registrerat i ett skatteparadis. Den totala provisionen till fondförvaltaren uppgick till drygt 4,5 miljoner kr. Provisionsersättningen till fondförvaltaren betalades till hälften av ägaren och till hälften ur mellanhandens provision. Fondbolagets styrelse var inte informerad om provisionen till fondförvaltaren.

Den fråga som tingsrätten prövade var om provisionerna till fondförvaltaren, för att denne skulle köpa in vissa värdepapper, var att se som en muta. Inledningsvis konstaterade tingsrätten att provisionen utgjorde en förmån och att den hade ett samband med fondförvaltarens tjänst. Tingsrätten framhöll här att det var en förutsättning för fondbolagets ägares möjlighet att göra vinst på de aktuella värdepappren att dessa köptes in av fondbolaget.

(FORTS. FONDFALLET)

Vid bedömningen av om förmånen skulle ses som otillbörlig noterade tingsrätten att en transaktion som objektivt sett har förutsättningar att påverka utförandet av vissa uppgifter eller uppfattas som en belöning för hur vissa uppgifter utförs är otillbörlig. Detsamma gäller om förmånen har en tydlig och konkret inriktning på att belöna eller påverka ett pliktstridigt agerande.

Domstolen framhöll vidare att *det för straffrättsligt ansvar inte krävs att givaren och mottagaren själva anser att handlandet är otillbörligt utan att det är tillräckligt att de känt till de faktiska och rättsliga omständigheter som är av betydelse för att avgöra om det skett en brottslig gärning.*

Tingsrätten ansåg det styrkt att fondförvaltaren på grund av den mottagna förmånen köpt in värdepapper som inte låg i det intresse som denne var satt att förvalta, nämligen fondandelsspararnas och därmed pensionsspararnas gemensamma intresse. Fondförvaltaren agerade dessutom i strid med sin skyldighet som förvaltare för ett fondbolag inom premiepensionssystemet att utföra sitt uppdrag fackmannamässigt och med omsorg. Provisionen syftade därmed till att påverka eller belöna ett pliktstridigt handlande och var otillbörlig. Tingsrätten ansåg därför att det var styrkt att fondbolagets ägare och mellanhanden gemensamt och i samförstånd betalat provisionen till fondförvaltaren och därmed också att de hade gjort sig skyldiga till givande av muta.

I fråga om fondförvaltaren konstaterade tingsrätten att provisionen utgjort en otillbörlig förmån samt att förvaltaren måste ha varit medveten om att den betalades ut för genomförandet av en pliktstridig handling. I den bedömningen beaktade tingsrätten bland annat att fondförvaltaren hade haft insikt i att det förelåg en beaktansvärd risk för att de amerikanska värdepappren köptes in till ett mycket betydande överpris, att fonden gick med förlust varje månad och att värdepappren hade dålig likviditet. Fondförvaltaren ansågs därför ha haft uppsåt till att ta emot en förmån för att påverka eller belöna ett pliktstridigt agerande och hade därmed gjort sig skyldig till tagande av muta.

(FORTS. FONDFALLET)

Tingsrätten bedömde mutbrotten som grova. I den bedömningen tog domstolen hänsyn till att mutan avsett ett betydande värde, att utbetalningarna av ersättningen skett under mer än ett års tid och att detta påverkat flera inköp till stora värden samt att mutan varit av särskilt farlig art eftersom brottsligheten riktats mot premiepensionssystemet som utgör ett centralt samhällssystem. Tingsrätten tog också hänsyn till att brottsligheten orsakat Pensionsmyndigheten stor skada.

Fondbolagets ägare dömdes för bland annat grovt givande av muta (19 fall) till sju och ett halvt års fängelse, utvisning, näringsförbud samt att betala drygt 235 miljoner kr som förverkat utbyte av brott. Mellanhanden dömdes för bland annat grovt givande av muta (19 fall) till fängelse i sex år och nio månader och näringsförbud samt att betala drygt 72 miljoner kr som förverkat utbyte av brott. Fondförvaltaren dömdes för bland annat grovt tagande av muta (19 fall) till fängelse i fem år. Även fondförvaltaren ålades näringsförbud och dömdes också att betala den mottagna mutan – provisionsersättningen om drygt 4,5 miljoner kr – till staten som förverkat utbyte av brott.

Samtliga överklagade domen. Fondbolagets ägare återkallade dock senare sitt överklagande.

Hovrätten anslöt sig i stort till tingsrättens bedömning i skuldfrågan. Hovrätten konstaterade här att fondförvaltaren, som arbetstagare i fondbolaget och uppdragstagare mot Pensionsmyndigheten, haft sådana roller att denne kunnat göra sig skyldig till tagande av muta. Brotten givande av muta, som åtalet mot mellanhanden gällde, är däremot ett sådant brott som vem som helst kan göra sig skyldig till.

(FORTS. FONDFALLET)

Liksom tingsrätten ansåg hovrätten att mutbrotten skulle bedömas som grova. Hovrätten ansåg dock i motsats till tingsrätten att det inte var utrett att utlovande och godtagande av ersättning skett vid mer än ett tillfälle, även om förloppet varit utdraget och omfattat flera moment. Hovrätten menade därför att mellanhanden och fondförvaltaren skulle dömas för ett mutbrott vardera, istället för 19 mutbrott vardera som tingsrätten kommit fram till.

Ändringen av antalet mutbrott påverkade inte påföljden för mellanhanden som dömdes till det fängelsestraff som tingsrätten bestämt. Längden på fondförvaltarens fängelsestraff höjdes dock till fem år och sex månader eftersom denne även dömdes för annat brott i hovrätten (grovt bedrägeri).

Vad avsåg förverkat värde av brott satte hovrätten ned beloppen något för både mellanhanden och fondförvaltaren.

ORDNINGSMAKT

TINGSRÄTT

PRIVAT – OFFENTLIG

GIVANDE AV MUTA

MYNDIGHETSUTÖVNING

SKYDDSTILLSYN

LAGA KRAFT

MOBILTELEFONFALLET

Intagen erbjöd betalning för att få in mobiltelefon på anstalt

Attunda tingsrätt, dom 2020-08-27 i mål nr B 2552-20

En intagen på en kriminalvårdsanstalt erbjöd en kriminalvårdare 100 000 kr för att smuggla in en mobiltelefon på anstalten och presenterade också en konkret plan för hur detta skulle gå till. Kriminalvårdaren rapporterade händelsen till sina kollegor och chefer.

Tingsrätten konstaterade att erbjudandet utgjorde en otillbörlig förmån inom utövningen av anställningen och den intagne dömdes därmed för givande av muta.

Straffvärdet för gärningen uppgick enligt tingsrätten till en månads fängelse, men eftersom den intagne var under 21 år bedömdes påföljden kunna stanna vid skyddstillsyn.

ORDNINGSMAKT

TINGSRÄTT

PRIVAT – OFFENTLIG

GIVANDE AV MUTA

MYNDIGHETSUTÖVNING

FRIANDE
DOM

LAGA KRAFT

RYMNINGSFALLET

Kriminalvårdare erbjöds pengar för att hjälpa häktad person att rymma

Gävle tingsrätt, dom 2020-11-11 i mål nr B 475-20

En häktad person åtalades för att ha erbjudit eller utlovat en kriminalvårdare som praktiserade på ett häkte en otillbörlig förmån för utövningen av dennes anställning. Förmånen bestod av 100 000 kr, eller en inte ringa summa pengar, för att hjälpa personen att rymma.

Den praktiserande kriminalvårdaren, som vid tillfället enbart hade arbetat några dagar på anstalten och inte kände den häktade personen vid namn, pekade ut denne efter att ha förevisats fotografier på olika intagna på anstalten. Tingsrätten bedömde dock att utpekandet inte var tillförlitligt och att det därför inte kunde anses styrkt att det var den åtalade som begått gärningen. Personen friades därför för givande av muta.

LAGA KRAFT

KLOCKFALLET

Försäljning av klockor och smycke till överpris mot bättre skrotprissättning

Göta hovrätt, dom 2020-03-26 i mål nr B 1880-19

Överklagad dom: Norrköpings tingsrätt, dom 2019-05-08 i mål nr B 2723-18

En filialchef vid ett återvinningsföretag med ansvar för prissättningen av inköpt skrot sålde klockor och en guldkedja till en skrotförsäljare som sålde till återvinningsföretaget. Filialchefen sålde klockorna och guldkedjan till överpris och tjänade totalt 31 000 kr på affärerna.

Åklagaren åtalade filialchefen för grovt tagande av muta och skrotförsäljaren för grovt givande av muta. Mutan bestod enligt åklagaren i överbetalningen för klockorna och guldkedjan. Både filialchefen och skrotförsäljaren nekade till brott.

Tingsrätten fastslog inledningsvis att *det inte finns något krav på att huvudmannen ska utöva någon skyddsvärd verksamhet eller att arbetstagaren för sin del ska ha uppgifter som kan anses samhällsviktiga eller beroende av allmänhetens tillit för att ansvar för mutbrott ska komma i fråga*. Avgörande är om en arbetstagare har tagit emot en otillbörlig förmån inom ramen för sin anställning. I fråga om när en förmån blir otillbörlig framhöll tingsrätten att varje transaktion som objektivt sett har förutsättningar att påverka utförandet av vissa uppgifter eller kan uppfattas som en belöning för hur uppgifter utförs är otillbörlig.

I målet konstaterade tingsrätten att filialchefen och skrotförsäljaren enbart hade en professionell relation och att filialchefen sålt klockorna och guldkedjan till överpris. Vidare fann tingsrätten det bevisat att filialchefen betalat för mycket för skrotet från skrotförsäljaren och att filialchefen påverkats av klock- och smyckesförsäljningarna. Filialchefen bedömdes därför ha tagit emot en otillbörlig förmån.

(FORTS. KLOCKFALLET)

Filialchefen dömdes för tagande av muta till villkorlig dom samt 40 dagsböter. Skrotförsäljaren dömdes för givande av muta till en månads fängelse då denne sedan tidigare fått fängelsestraff för annan brottslighet. Filialchefen dömdes också att betala 31 000 kr till staten som förverkat utbyte av brott.

Filialchefen överklagade till hovrätten som anslöt sig till tingsrättens bedömning och fastställde domen i sin helhet.

LOPPISFALLET

Försäljare på loppmarknad erbjöd uniformerad polis växelkassan

Hovrätten över Skåne och Blekinge, dom 2020-03-02 i mål nr B 2940-19

Överklagad dom: Malmö tingsrätt, dom 2019-09-06 i mål nr B 1194-19

I samband med att polisen genomförde kontroller av olika affärsstånd på en marknadsplats som benämndes loppmarknad misstänkte polisen att en försäljare sålde stöldgods. Polisen – som var uniformerad – konfronterade försäljaren som då erbjöd polisen att få växelkassan och ytterligare pengar.

Tingsrätten dömde försäljaren för givande av muta eftersom det ansågs styrkt att denne erbjudit en polis i tjänst en otillbörlig förmån i form av kontanter för polisens utövning av tjänsten. Försäljaren dömdes samtidigt för häleri.

Påföljden bestämdes till villkorlig dom och 70 dagsböter.

Försäljaren överklagade domen till hovrätten som anslöt sig till tingsrättens bedömning och fastställde domen i sin helhet.

BRANSCHFESTFALLET

Myndighetsföreträdare bjöds på tillställning med mat, dryck och musikframträdande

Högsta domstolen, dom 2020-03-17 i mål nr B 5301-18

Överklagad dom: Svea hovrätt, dom 2018-10-05 i mål nr B 377-18

Två intresseorganisationer inom musikbranschen anordnade årligen jul- och vårfester till vilka de bjöd in myndighetsföreträdare, politiker, representanter från andra bransch- och intresseorganisationer, musikutövare och journalister. Under tillställningarna serverades mat och dryck, framfördes musikframträdanden och delades ut priser och stipendier. Uppskattat värde per person för deltagande vid tillställningarna var 1 000 kr.

Bland de inbjudna fanns fem företrädare från tre statliga myndigheter. Gemensamt för myndigheterna var att de hade till syfte att främja de kulturpolitiska målen och samverka inom kultursektorn. Myndigheterna delade även ut bidrag till musiker och kulturprojekt.

Två företrädare för organisationerna och myndighetsföreträdarna åtalades för givande respektive tagande av muta för att ha bjudit in till respektive närvarat vid tillställningarna.

Tings- och hovrättens bedömning

Tingsrätten friade samtliga tilltalade i målet. Åklagaren överklagade domen som avsåg företrädarna för organisationerna och tre av myndighetsföreträdarna. Till skillnad från tingsrätten dömde hovrätten samtliga för mutbrott. Hovrätten kom fram till att myndighetsföreträdarna var beslutsfattare för bidragsbeslut som kunde beröra organisationerna och som innebar myndighetsutövning. Tillställningarna utgjorde därför enligt hovrätten otillbörliga förmåner, såsom ett angrepp på den integritet som kringgärdar myndighetsföreträdarnas tjänsteroller. En myndighetsföreträdare hade dessutom vid något tillfälle tagit med en familjemedlem, något hovrätten konstaterade är uteslutet.

Samtliga åtalade dömdes av hovrätten till dagsböter. Organisationerna ålades att betala företagsbot.

(FORTS. BRANSCHFESTFALLET)

Högsta domstolens bedömning

Målet överklagades till Högsta domstolen som meddelade prövningstillstånd i fråga om tillställningarna skulle betraktas som otillbörliga förmåner. I sin prövning utgick domstolen från hovrättens konstateranden att myndighetsföreträdarna omfattades av den personkrets som kan dömas för mutbrott, att tillställningarna utgjort förmåner samt att det förelåg ett tjänstesamband.

Högsta domstolen konstaterade inledningsvis att begreppet otillbörligt är vagt. För att vara otillbörligt ska ett agerande vara oacceptabelt med hänsyn till rådande sociala eller etiska normer och vad som är otillbörligt kan därför påverkas av samhällsutvecklingen. Tolkningen måste dock präglas av försiktighet för att tillgodose legalitetsprincipen. *För att det ska vara straffbart måste handlandet klart ligga utanför gränsen för vad som är godtagbart och det är därför inte tillräckligt att ett handlande är oetiskt eller olämpligt i mer allmän bemärkelse.*

Vidare framhöll Högsta domstolen att en förmån med en konkret inriktning på att belöna eller påverka till ett pliktstridigt agerande i regel är uppenbart otillbörlig. I andra fall måste alla relevanta omständigheter beaktas för att göra en helhetsbedömning med utgångspunkt i skyddsintresset för mutbrotten, där ingen enskild faktor i sig kan ses som avgörande. Här konstaterade domstolen att när förmånen lämnas över till företrädare för offentlig verksamhet är det i första hand förvaltningens integritet som ska skyddas. *Om mottagaren har myndighetsutövande uppgifter är det straffrättsligt betydelsefullt i vilken mån – objektivt sett – givaren angriper mottagarens tjänsteintegritet och mottagaren låter integriteten angripas. Det primära skyddsintresset är att myndighetsutövningen sker korrekt och att myndigheten har förtroende från allmänheten.*

Domstolen framhöll att det är betydelsefullt vilket uppdrag en myndighet har, arten och inslaget av myndighetsutövning i verksamheten samt mottagarens ställning. Även om det enligt domstolen ofta blir fråga om att bedöma huruvida förmånen kan skapa konkret risk för ett osakligt gynnande så kan en förmån i vissa fall bli otillbörlig även utan sådan risk. Detta gäller särskilt om det finns ett pågående ärende.

(FORTS. BRANSCHFESTFALLET)

I helhetsbedömningen angav domstolen ett antal omständigheter som betydelsefulla: förmånens värde och frekvens, om mottagaren kan utöva inflytande över en beslutsprocess som kan gynna givaren och – vid evenemang – om deltagande är naturligt och nyttigt utifrån mottagande myndighets uppdrag och mottagarens arbetsuppgifter samt om det råder öppenhet eller inte kring arrangemanget.

I den konkreta bedömningen tog domstolen hänsyn till att syftet med tillställningarna varit att organisationerna skulle visa upp sig och sprida kunskap till berörda myndigheter och omvärlden samt att det ingick i myndigheternas uppgift att samverka och samråda med relevanta branschorgan.

Värdet, 1 000 kr per gäst, ansågs av domstolen inte vara så lågt att det utesluter ansvar. Samtidigt medförde enligt domstolen varken det ekonomiska värdet eller tillställningarnas förhållandevis exklusiva karaktär att det blev otillbörliga förmåner.

I fråga om betydelsen av att organisationerna i viss mån kunnat beröras av myndigheternas bidragsbeslut och att myndighetsföreträdarna i viss mån kunnat påverka dessa beslut konstaterade domstolen att *det inte förelegat någon konkret risk för påverkan eftersom besluten varit kollektiva samt skett efter omdömen från oberoende experter. Domstolen tog också hänsyn till att det ingått i myndighetsföreträdarnas uppgifter att aktivt samverka med branschaktörer samt att tillställningarna varit öppna.*

Sammanfattningsvis frikändes samtliga åtalade och yrkandet om företagsbot för organisationerna avsågs.

LAGA KRAFT

JAKTLICENSFALLET

Provledare mottog pengar för att utfärda oriktiga jägarbevis

Hovrätten för Övre Norrland, dom 2020-10-01 i mål nr B 73–20

Överklagad dom: Haparanda tingsrätt, dom 2019-12-19 i mål nr B 537-18

Under flera år registrerade en provledare osanna jägarprov och utfärdade oriktiga jägarbevis mot betalning för 40 personer. Ytterligare en provledare var delaktig i den osanna registreringen för nio av dessa personer och utfärdade vid fyra tillfällen oriktiga jägarbevis. För detta tog provledarna emot betalning, den förstnämnda totalt 40 000 kr och den senare totalt 9 000 kr.

Sedan tingsrätten konstaterat att båda provledarna erkänt mutbrott och att bevisningen stödde deras erkännande gick domstolen vidare att pröva om mutbrotten skulle bedömas som grova. Tingsrätten framhöll inledningsvis att mutbrottsligheten skett i samband med myndighetsutövning och att de båda provledarna som förordnade av polisen hade haft en särskild förtroendeställning med ett särskilt behov av integritetsskydd. Vidare betonade tingsrätten att *provledarna genom att godta betalningarna och utfärda osanna jägarbevis satt jakt- och vapenlagstiftningen ur spel, vilket påverkar allmänhetens tilltro till det allmännas myndighetsutövning*. Mutbrotten för båda provledarna bedömdes därför som grova, även om beloppen i sig inte var så höga att de skulle bedömas som grovt mutbrott.

Eftersom de båda provledarna utfärdat oriktiga jägarbevis dömdes de också för grovt osant intygande. Straffmättningsvärdet, efter hänsyn tagen till att båda provledarna riskerade förlora sitt arbete till följd av brottsligheten, bedömdes till ett och ett halvt års fängelse för den provledare som utfärdat flest osanna jägarbevis och ett halvt års fängelse för den andra provledaren.

I fråga om fängelsestraff skulle utdömas eller om annan påföljd kunde väljas för provledarna framhöll tingsrätten att det i målet *var fråga om brottslighet som är svår att upptäcka och som generellt måste anses medföra betydande skadeverkningar för allmänhetens förtroende för det allmännas myndighetsutövning och efterlevnaden av vapen- och jaktlagstiftningen. Det är särskilt viktigt att sådan typ av brottslighet förhindras*.

Tingsrätten konstaterade därför att det vid sådan korruptionsbrottslighet finns en presumtion för att påföljden ska bestämmas till fängelse.

(FORTS. JAKTLICENSFALLET)

Tingsrätten fann därmed att förutsättningar fanns att döma den provledare som utfärdat flest antal jägarbevis till ett och ett halvt års fängelse. Den andre provledaren dömdes till 160 timmars samhällstjänst i förening med villkorlig dom. Båda provledarna dömdes också att betala tillbaka värdet av mutorna, 40 000 kr respektive 9 000 kr, till staten som förverkat utbyte av brott.

Ytterligare en person var åtalad för medhjälp till grovt tagande av muta och grovt osant intygande genom att ha agerat mellanhand och förmedlat kontakter till provledarna, men frikändes på grund av otillräcklig bevisning. Personen dömdes dock för annan brottslighet.

Provedaren som dömdes till fängelse överklagade till hovrätten och yrkade att domstolen skulle bedöma brotten som av normalgraden och därmed döma denne till en lindrigare påföljd.

Hovrätten anslöt sig dock till tingsrättens bedömning att brottet skulle bedömas som grovt och fastställde tingsrättens dom i dess helhet.

TILLSTÅNDSGIVNING

TINGSRÄTT

PRIVAT – OFFENTLIG

GIVANDE AV MUTA

MYNDIGHETSUTÖVNING

FRIANDE
DOM

LAGA KRAFT

PÅSKYNDNINGSFALLET

Erbjudande om pengar för att påskynda handlägningsprocess

Solna tingsrätt, dom 2020-10-13 i mål nr B 1040-20

En person kontaktade en myndighet genom tre telefonsamtal och erbjöd två handläggare betalning i förhoppning om att de kunde påskynda dennes frus ärende då hon hade drabbats av sjukdom. Handläggarna förklarade att handlingen var olaglig och rapporterade händelsen till sina chefer.

Åklagaren väckte åtal och yrkade att personen erbjudit en otillbörlig förmån och därmed gjort sig skyldig till givande av muta. Personen nekade till brott med hänvisning till att denne önskade betala på ett lagligt sätt, inte nämnde några summor samt tydligt förklarat att avsikten var att betala till myndigheten och inte till någon enskild handläggare.

Tingsrätten konstaterade att det inte gick att klargöra vad som hade uttalats i samband med telefonsamtalen. Vid bedömningen av innehållet i samtalen gick det inte heller att bortse från att språksvårigheter kan ha gjort det svårt att uppfatta vad som hade uttalats. Vidare kunde inte handläggarna, mot bakgrund av den förhållandevis långa tid som gått, närmare redogöra för innehållet i telefonsamtalen. Tingsrätten bedömde att det inte framkommit några uppgifter som medförde att det fanns någon anledning att ifrågasätta den åtalades uppgifter.

Tingsrätten konstaterade att en myndighet inte är ett subjekt som kan bli föremål för mutbrott och att det redan på den grunden inte kunde utdömas något straffrättsligt ansvar. Vidare bedömde tingsrätten att den åtalade personen inte kunde dömas eftersom det inte bedömdes vara otillbörligt att fråga om möjligheterna till en snabbare handläggning och meddela att man, utöver den ordinarie ansökningsavgiften, är beredd att betala mer pengar.

Personen friades därför för givande av muta.

FRÅGOR OCH BESTÄLLNING AV MATERIAL

För mer information om IMM:s skrifter och material,
besök www.institutetmotmutor.se.

Om du vill veta mer om IMM:s arbete eller är intresserad av
att bli stödjande medlem kan du vända dig till vårt kansli.

IMM:s kansli finns hos Stockholms Handelskammare.

Kontaktperson: Hayaat Ibrahim, tf. generalsekreterare

Adress: Box 16050, 103 21 Stockholm

Tel: 08-555 100 45

E-post: info@institutetmotmutor.se

Webb: www.institutetmotmutor.se